

AMICUS CURIAE

KOHTU SÕBER

1 (JAANUAR) 2007

KOHTUHALDUSTALITUSE PROGRAMM

Timo Ligi, kohtuhaldustalituse juhataja 2004-2006,
Kadi Kanarbik, kohtuhaldustalituse juhataja kt

2007.a esimene Amicus Curiae number on hea koht 2006. aasta tegevuste kokku võtmiseks ja uute tegevuste kavandamiseks. Seda enam, et on lähenemas valimised ja kes siis ei sooviks rõõmsalt hüüda „TEHTUD!“ iga möödunud aasta saavutuse juures. Kohtuhaldustalituse saavutuste hulka ei kuulu küll parlamendierakondade saavutustega võrreldavaid jõu- ja ilunumbreid, midagi aga siiski. Mida siis?

2006.a alguses rakendusid uus tsiviilkohtumenetluse seadustik, kohtute seaduse muudatused seoses kohtute

tööpiirkondade ühendamise ning kohtute infosüsteem. Uuest menetlusseadustikust on eriti hea meel maksekäsu-menetluse rakendamise üle.

Võib uskuda, et 2006.a jooksul saabunud üle 12 000 maksekäsumenetluse asja (ca 28% kõigist tsiviilasjadest) annavad tunnistust, et sellise menetlusliigi järgi oli vajadus juba ammu. Kui 2005.a saabunud 43 000 tsiviilasja peeti ebanormaalseks ilminguks, siis 2006.näitas, et selline tsiviilasjade maht võib saada tavaliseks. Tänu maksekäsumenetlusele ei ole tsiviilasjade arvu kuni kahekordne

kasv võrreldes 2004. aastaga toonud kaasa töjõuvajaduse kasvu. Maksekäsumenetluse avaldusi lahendavad spetsialiseerunud kohtunikuaabid ja neid toetavad kohtuametnikud hagimenetluses lahendatavatest asjadest eraldiseisvalt.

Möödunud aasta näitas, et kohtute tööpiirkondade ühendamine ei ole ainult struktuurireform. Ümberkorralduste eesmärgiks ei olnud uue struktuuri loomine lihtsalt asja enda pärast, vaid selleks, et saavutada kohtute ühtlasem koormus

→ lk 2

SELLES NUMBRIS:

KOHTUHALDUSTALITUSE PROGRAMM	1
ÕIGUSKANTSLER ARVAB	4
2006.AASTA KOHTUSTATISTIKA	8
KOHTUMAJADE RENOVEERIMISEST	13
UUS VÄLJASTUSTEATE VORM	14
UUDISEID ARHIVAARIDELE	15
UUED KOHTUNIKUKANDIDAADID	18
KOHTUHALDUSTALITUSE UUS TÖÖTAJA	18

Justiitsministeeriumi kohtuhaldustalitus veebruaris 2007. Ees vasakult: Maire Jürima, Signe Haug, Margit Lauri. Keskel: Kadi Kanarbik, Külli Luha, Kairit Kirsipuu, Kristel Laurson, Kadri Roos. Taga: Gunnar Vaikmaa, Taivo Kitsing, Hettel Varik, Jaana Sakh, Jana Kase.

Timo Ligi

ja luua tingimused spetsialiseerumiseks. Just koormuste ühtlustamisel kohtute endi poolt ette võetud sammud on toonud kõige ilmekamalt välja kohtute tööpiirkondade reformi olemuse – see on tegelikult suurendanud kohtute iseotsustusõigust õigusemõistmise korraldamisel.

Näidetena võib kasutada nii Tallinna Halduskohtu kogemusi kinnipeetavate kaebuste suunamisel lahendamiseks Pärnu kohtumajja, kui ka Viru MK kogemusi kolme kohtunikukoha ümberjagamisel. Näiteid leiab ka teistest kohtutest.

Lisaks on omaette väärtuseks kohtusisene diskussioon teemal, kuidas kõige mõistlikumalt tagada õigusemõistmise efektiivne toimimine. Varasemalt toimus see dialogina ministeeriumi ja kohtu vahel, nüüd on diskussioon muutunud mitmetasandiliseks ja loodetavasti ka sisulisemaks, kuna kohtu tasand hõlmab endas nii tervet kohtuasutust kui ka üksikut kohtumaja. Usume, et toimunud (kohati teravad) diskussioonid omavad pikemas perspektiivis ainult positiivset efekti.

Kohtute infosüsteemi esimese aasta kokkuvõtteks võib öelda, et see lõppes edukalt. Suur osa edukas rakendamises oli kohtutel endil ja eriti

KIS tugisikutel, kes tegelesid nii koolitamise kui kohapealse juhendamise. KIS on muutunud kiiremaks.

Tänu 2006. aasta esimese poolaasta statistika kogumise kogemusele ja kahele KIS täitmisanalüüsile on oluliselt paranenud ka KIS täitmise kvaliteet ja andmeterviklikkus. Seeläbi on meil võimalik saada kohtute töö kohta täpsemaid andmeid ning KISis sisaldub rohkem infot, mida on vaja igapäevases töös.

Kindlasti peaks KISi arendamine toimuma kiiremini kui see on seni toimunud, et infosüsteemi osaks saaks mitmed lahendused, mis lihtsustavad kohtute tööd (kutsete ja teiste kohtudokumentide automaatne genereerimine).

2006. aastal jõudsim hakata põhjalikumalt tegelema **kohtuametnike personaliarendusega**. Siin on veel pikk tee minna, kuid esimeste tulemusteni on jõutud töökirjelduste koostamisel ning enamikes kohtutes said valitud ka vanemametnikud.

Vanemametnike valimine teenib ühest küljest kohtuametnike karjäärisüsteemi loomise eesmärki (loob eeldused võimekamate täiendavat tasustamist lisaülesannete täitmise eest) ning teisest küljest peaks aitama kaasa kohtuametnike koolitamisele - nii uute kui juba kogenenumate ametnike osas.

Lisaks tavapärastele õiguslastele koolitustele korraldasime eelmisel aastal koolitusi ka kordnikele ja tõlki-dele (TRADOS programmi kasutusele võtmine). Kohtujuhid said osaleda Inglismaa Kohtute Ametiga koostöös korraldatud juhtimiskoolitusel.

Personaliarenduse aspektist lähtudes ei ole väheoluline kohtuametnike palgatõus –

2007.a riigieelarvest oli võimalik kohtuametnike palgakdeks juurde saada kokku 35 miljonit krooni. Samas oleks ebaaus võtta siin kogu au endale.

Palju aitas kaasa majanduse kiire areng ja see, et riigil tervikuna läheb hästi. Seeläbi ongi võimalik tõsta riigiametnike palku ja loota, et personalivoolavus kohtutes väheneb ning et tööl on võimalik hoida ja juurde värvata võimekamaid inimesi.

Tehnoloogiliste uuenduste juurutamise poolelt on hea meel videokonferentsisüsteemide paigaldamise üle Tartu, Pärnu ja Kohtla-Järve kohtumajadesse. Nüüdsest on võimalik ka nendes asukohtades suhelda omavahel või Murru ja Tartu vanglatega või ka välisriikidega ilma kodusest kohtusaalist lahkumata. Harju Maakohtu kogemus Murru vangla suhtlemisel on olnud positiivne ning loodetavasti on tulemused samad ka võrgustiku laiendamisel.

Järgmisel aastal loodame tagada ka Õiguskeskuse poolt hangitud süsteemide ühilduvuse ja rakendatavuse, et kogu tehnoloogiliste uuenduste potentsiaal saaks kasutatud.

Hea meel on kohtute pressiesindajate poolt väljatöötatud

ning kohtute haldamise nõukojas heaks kiidetud meediasuhtluse juhendi üle, mis peaks tagama kohtute ja ajakirjanduse parema üksteisemõistmise ning probleemivabama suhtluse.

Õigusemõistmise kättesaadavust suurendavad loodetavasti ka kohtute kodulehtedelt ning kantseleidest kättesaadavad dokumendivormid, mis aitavad tavakodanikul korrektsemalt vormistada kõige tüüpilisemaid kohtule adresseeritud dokumente.

Seeläbi väheneb ka kohtuametnike töö, mis on seni kaasnud puuduste kõrvaldamise või lihtsalt õigusabi osutamisega. Kohtusüsteemisest suhtlust ja infovahetust peaks parandama sügisel rakendunud kohtute siseveeb JUKU.

Olulisematest kohtuhaldus-talituse poolt algatatud **seadusemuudatustest** võiks esile tõsta tsiviilkohtumenetluse seadustiku parandusi eelkõige maksekäsmenetluse tõhustamisel ning kohtute seaduse muudatuse rahvakohtunike nimetamise protseduuri lihtsustamisel.

Alguse sai ka uue halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu koostamiseks vajalike analüüside koostamine.

Kokkuvõttes saab 2006. aastat pidada tagantjärei huvitavaks ja mitmete uute algatuste juurutamise aastaks.

Paljud sel aastal alguse saanud projektidest jõuavad tegelike tulemusteni alles mõne aasta pärast.

Millega kavatseme siis 2007.aastal üllatada? Ehk „valimislubadused”.

Seoses koormuste ühtlustamise ja ka spetsialiseerumisvajadustega on eriti teravaks muutunud kohtunike koormuse hindamise küsimus.

2006.a septembrikuises kohtute haldamise nõukojas tehti kohtuhaldustalitu- sele ülesandeks alustada kohtunike koormus- punktide süsteemi väljatöötamist, mille tulemusel oleks võimalik hinnata erinevat liiki kohtuasjade lahendamisele kuluvat töö- mahtu.

Loodetavasti jõuame 2007.a jooksul siin ka tulemusteni ning tulevikus on võimalik lihtsamini kokku leppida koormuste ühtlustamise küsimustes ning vähenevad ka kohtunike hirmud seoses spetsialiseerumisega.

Senine kogemus on näidanud, et kohtunikud ei soovi spetsialiseeruda keerukamatele asjadele, kuna seni kuni EMT võlanõudesse ja pankrotivaidlusesse suhtutakse töömahu kontekstis ühtmoodi, toob spetsialiseerumine kohtunikule kaasa suurema töökoormuse.

Maksekäsmenetluse edendamisel on kavas veebruaris luua võimalus enim avaldusi esitavatele avalda-

jatele (Julianus Inkasso, Lindorff, EMT) esitada avaldusi elektrooniliselt sellisel viisil, et avaldustega seotud andmed sisestatakse kohtute infosüsteemi automaatselt.

See on esimene samm elektroonilise maksekäsmenetluse loomisel ning vähendab kohtute kantseleide tööd andmete sisestamisel ja teeb lihtsamaks ka avalduste edasise menetlemise kohtute.

Järgmise sammuna loodame 2007.a lõpuks valmis saada täiselektronilise maksekäsmenetluse lahendusega kohtute infosüsteemis, mis võimaldaks koguda maksekäskude lahendamine kokku ühte asukohta Eestis, muudaks selle protsessi efektiivsemaks ning lahendaks praegu kerkinud seoses kohtunikuabide asendamisega ning menetluse sujuvusega.

Täpne maksekäskeskuse rakendamise aeg peaks selguma hiljemalt sügiseks.

2007.a peaks saama hoo sisse **kohtuhoonete renoveerimine ja ehitamine**. Järgneva kolme aasta jooksul peaks renoveeritama kuus kohtuhoonet (Põlva, Rapla, Viljandi, Pärnu, Võru, Rakvere), Jõgevale ja Jõhvi peaks kerikima uued kohtuhooned ning algama peaks Tallinna justiitshoone ehitamine.

Tehnoloogiliste lahenduste valdkonnas soovime propageerida videokonverentsisüsteemide kasutamist, istungite salvestamist ja digitaalallkirja kasutamist kohtutes. Ainult siis, kui kohtutesse paigaldatud süsteeme kasutatakse, selguvad detailid, mida peaks muutma või pa-

randama seadustes ja kohtu töökorralduses, et tehnoloogilised uuendused tõepoolest hästi tööprotsessi sisse sulanduks.

Kohtute infosüsteemis loodame rakendada esimese kohtuametniku tööd realselt kergendavad iteratsiooni, milleks on istungi planeerimine ja kohtukutsete automaatne genereerimine.

Samuti soovime koostöös kohtutega luua tüüpdokumentivormid kohtusiseseks kasutamiseks, mis ei piirneks ainult kohtulahendi päisega, vaid sisaldaks endas ka sisulist osa, mida on võimalik kohtute vahel ühtlustada.

Loodame, et peagi on võimalik kohtutes kohapeal teostada kohtute infosüsteemist tüüpstatistikapäringuid soovitud perioodide kohta. Seeläbi saavad kohtute juhid lihtsamalt oma tööks vajalikku infot ning paranema peaks ka KISI täitmine.

Suure osa meie tööst võtab enda alla eeltöö E-Toimiku rakendamiseks kriminaalmenetluses tähtajaga 1. jaanuar 2008.a. Selle tulemusel saab võimalikuks andmevahetus politsei, prokuratuuri ja kohtute infosüsteemide vahel, mis samuti peaks kohtute tööd vähendama nii uue kohtuasja loomisel kui asja kohta info hankimisel.

Kavatseme välja töötada kohtute seaduse muutmise eelnõu seoses **kohtuteenistuse muudatustega**, sh näiteks kohtuniku osalise ajaga töötamiseks vajalikud regulatsioonid kui ka asenduskohtuniku regulatsioon.

Ühtlasi tuleb seaduseelnõu kirjutamisel arvestada juristieksami kontseptsiooni rakendamise kaasnivate muudatustega kandidaadi- teenistuses ja teiste kohtuametnike staatuses.

Eelnõu menetlemine ja vastuvõtmine jääb eeldatavasti 2008. aastasse.

Kohtuametnike koolitamine nii vanemametnike kaudu kui ka kohtusüsteemiväliselt koolitajate poolt peaks saama sisse suurema hoo.

Oleme koostanud 2007.a kohtuametnike koolitus- plaani, mis on kättesaadav ka JUKUs ning soovime koolitust korraldada senisest süsteemsemalt.

Vanemametnikele oleme kavandanud põhjaliku programmi, et neid oma tööks ette valmistada. Erilise tähelepanu all on 2007. aastal kohtute arhivaarid, kellele koostame töökirjeldused ning korraldame ühisseminari, et arutada arhiivinduse probleeme.

Põhjalikumalt soovime veel analüüsida kriminaal- kohtumenetluse kulgu ja ringkonnakohtute tööd. Samuti kohtudokumentide kätetoimetamise regulatsiooni – ehk on võimalik kas regulatsiooni või tööprotsesse selliselt muuta, et dokumentide kätetoimetamine poleks tulevikus enam selline pudelikael nagu praegu.

Jätkub ka Amicus Curiae ilmumine kolmel korral aastas.

Seekord rohkem ei lubaks, kuna millegagi peab ikka üllatama ka.

Loodame, et 2007.a üllatab kohtuhaldustalitus teid ainult positiivselt!

Kadi Kanarbik

KOHTUNIKEST JA KOHTUNIKELE

Allar Jõks, Eesti Vabariigi õiguskantsler

Allar Jõks

On hetki, kui kohtusüsteemis toimuv sunnib haarama sulepea või arvuti järele. Käesolevat artiklit ajendas mind kirjutama suure õigusemõistmise maine pärast.

Alates 29. juulist 2002 annab Kohtute seaduse § 91 lg 2 p 2 õiguskantslerile õiguse alustada distsiplinaarmenetlust kohtuniku suhtes, kui ilmnevad distsiplinaarsüüteo tunnused.

Möödunud nelja ja poole aastaga on seoses kohtunike distsiplinaarmenetlustega tekkinud mõtteid, mida soovim jagada.

Tänases artiklis võrdlen kõigepealt, kuidas sisustab mõistet „mõistlik aeg kohtumenetluses“ Riigikohtu juures asuv kohtunike distsiplinaarkolleegium ja Euroopa Inimõiguste Kohus.

Lisaks analüüsin ühe konkreetse näite varal, millises poliitilisest tegevusest peaks kohtunik hoiduma.

Kolmandaks põhjendan, miks distsiplinaarkolleegiumi otsused tuleb veebilehel avalikustada.

Alljärgnevaid kriitilisi märkusi tuleks eelkõige vaadelda katsena tekitada mõttevahetust kohtunike endi hulgas.

Arvan jätkuvalt, et mida tõhusam on kohtunike enesekontroll, seda vähem tekib vajadust kohtusüsteemi kontrollimiseks väljastpoolt.

Teatavasti on õiguskantsler ainuke kohtusüsteemiväline subjekt, kellel on õigus algatada distsiplinaarmenetlust kohtunike suhtes.

Kohtuniku võimaliku õigustvastase tegevuse puhul tuleb eelistada kohtusüsteemisest võimalike eksimuste korrigeerimist.

Selleks võib olla menetluses osaleva isiku õiguskaitsevahendina eeskätt edasikaebevõimalus, aga ka kohtusüsteemi seest initsieeritud distsiplinaarmenetlus.

Õiguskantsleri poolt distsiplinaarmenetluse algatamine tuleb kõne alla alles siis, kui kohtuniku poolt toime pandud rikkumine kohtumenetluse läbiviimisel või materiaalõiguse kohaldamisel on **ilmselge ja raske ning rikku- mise tagajärgede kõrvaldami-**

ne või heastamine ei ole korralise edasikaebekorras võimalik või võib osutuda võimatuks.

Mida pidada ilmselgeks ja raskeks rikkumiseks?

Riigikohus on märkinud, et notarile esitatav sõltumatu se nõue piirab distsiplinaarmenetluse läbiviija kontrolli ulatust tema tegevuse üle.

Üksnes siis, kui notar on seaduse rakendamisel eksinud selgelt sätestatud ja üheselt mõistetava õigusnormi vastu, on tegemist ametikohustuse süülise täitmata jätmise või mitte-nõuetekohase täitmisega, mis võib kaasa tuua distsiplinaarmenetluse¹.

Nimetatud põhimõtet tuleb jälgida ka kohtunike distsiplinaarmenetluses.

Mõistlik aeg kohtumenetluses

Riigikohus on korduvalt märkinud, et Eesti Vabariigi põhiseaduse §-dest 13, 14 ja 15 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi EIÕK) artiklist 13 tulenev õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks on oluline isiku subjektiivne põhiõigus; kohtusse pöördumise õigus peab tagama isiku õiguste võimalikult tõhusa lünkadeta kaitse².

Õigus ilma võimaluseta

seada tõhusalt kohtulikult kaitsta on pelk deklaratsioon, millel puudub sisu ja tähendus.

Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks hõlmab muu hulgas õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

Nii sätestab näiteks EIÕK artikli 6 lõike 1 lause 1 *expressis verbis* inimõiguse õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.

Vajadusele lahendada kohtuvaidlus mõistliku aja jooksul on korduvalt viidanud ka Riigikohus³.

Formuleering "mõistlik aeg" on määratlemata õigusmõiste, mis kohtupraktika kohaselt tuleb sisustada igal üksiku juhtumil, pidades silmas konkreetset kaasust.

Kohtumenetluse pikkuse "mõistlikkus" sõltub järgmistest asjaoludest:

vaidluse keerukus; kaalul olevate hüdvede tähtsus; kaebuse, hagi või taotluse esitaja enda ning ametivõimude (eriti kohtu) käitumine⁴.

Ka Riigikohus on rõhutanud, et "selleks, et mõõta, kas kohtumenetlus on toimunud mõistliku aja jooksul, tuleb hinnata vaidluse keerukust ning menetlusosaliste ja

¹ RKHKo 26.09.2000, nr 3-3-1-35-00.

² Selle põhimõtte olulisusele on viidatud ka näiteks järgmistes Riigikohtu üldkogu määrustes ja otsustes: 22.12.2000, nr 3-3-1-38-00, punktid 15 ja 19; 17.03.2003, nr 3-1-3-10-02, punktid 17 ja 18; 06.01.2004, nr 3-3-2-1-04, punktid 26 ja 27; 28.04.2004, nr 3-3-1-69-03, p 24; samuti RKPJKo 25.03.2004, nr 3-4-1-1-04, p 18.

³ Näiteks RKEKm 10.04.2002, nr 3-3-4-2-02, p 10; RKÜKo 17.02.2004, nr 3-1-1-120-03, p 18; RKHKo 29.09.2004, nr 3-3-1-42-04, p 22; RKHKm 15.11.2004, nr 3-3-1-58-04, p 21.

kohtu käitumist.⁵ Nii on ka "[...] halduskohtumenetluse ülesanne haldusasi õigesti ja võimalikult kiiresti läbi vaadata ning lahendada."⁶

Kindlasti tuleb kohtumenetluse "mõistliku aja" kriteeriumi puhul arvestada ka kohtu töökoormuse suurusest tingitud objektiivseid asjaolusid – olemasolevaid ressursse, kaebuste hulka, vaidluste keerukaks muutumist jms.

Euroopa Inimõiguste Kohtu värskeim lahend Eesti Vabariigi suhtes

Euroopa Inimõiguste Kohus tegi vähem kui kuu aega tagasi, 18. jaanuaril 2007 otsuse asjas Shchiglitsov vs Eesti Vabariik⁷. Kohus leidis et Eesti Vabariik on rikkunud EIÕK artikli 6 lõike 1 lauset 1.

Tegemist oli tsiviilasjaga, kus hageja taotles abikaasade ühisvara jagamist. Menetlus kestis erinevates kohtutes üle viie aasta, olles kahel korral läbinud ka ringkonnakohtu. Euroopa Inimõiguste Kohus leidis, et arvestades kaitsitavaid õigusi, oleks pidanud kohtumenetlus olema kiirem.

Kohus ei pidanud antud vaidlust nii keeruliseks, et õigustada sedavõrd pikka menetlust.

Antud asjas ei heitnud Kohus ette mitte kogu kohtumenetluse pikkust vaid eelkõige seda, et **esimene eelistung määrati alles üheksa kuud pärast hagi**

esitamist.

Kohtunike suur töökoormus, mis oli tingitud täitmata kohtunike kohtadest, ei õigustanud kohtu arvates niivõrd pikka menetlust.

Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse näol on tegemist on väga tõsise kriitikaga Eesti Vabariigi kohtusüsteemi toimimise kohta. Sellest tuleb teha järeldused nii Riigikogul, Justiitsministeeriumil, kõigil kohtunikel kui ka õiguskantsleril.

Selleks, et Eesti Vabariik ei kaotaks edaspidi Euroopa Inimõiguste Kohtus vaidlusi kohtumenetluse pikkuse üle, peavad panustama nii Riigikogu menetlusseadusi luues ja kohtusüsteemi piisavalt arendades ja rahastades ning Justiitsministeerium õigusemõistmiseks vajalike tingimuste luues.

Kohtunikud peavad õigust mõistma ja ametiülesandeid täitma kooskõlas EIÕK nõuetega ja õiguskantsleri ülesanne on tagada, et võimalikud rikkumised kõrvaldataks.

Soovist parendada kohtusüsteemi toimimist on kantud ka alljärgnev kriitiline käsitus.

Möödunud aastal esitasin distsiplinaarsüüdistuse⁸ halduskohtuniku vastu, kes minu arvates süüliselt täitis oma ametikohustusi mittekohaselt, kuna ei lahendanud kinnipeetava kohtuasja mõistliku aja jooksul.

Laskumata konkreetse asja detailidesse olgu märgitud olulisemad põhjendused distsiplinaar-süüdistusest.

1) Kohtunik otsustas kohtuistungi määramise alles **kümme ja pool kuud pärast kaebuse saabumist**. Esimene kohtuistung toimus 15 kuud pärast kaebuse saabumist.

2) Kohtumenetluse pikkus ei sõltunud menetlusosaliste käitumisest. Ei kaebuse esitaja ega ka vastustaja ei põhjustanud oma käitumisega menetluse venimist.

Hoopis vastupidi, kaebuse esitaja oli teinud kõik endast oleva asja kiireks lahendamiseks, tehes korduvaid järelepärimisi kohtule asja lahendamise käigu osas ja esitades õigeaegselt vastuse vastustaja seletusele. Vastustaja esitas tähtaegselt vastused kohtuniku poolt esitatud küsimustele. Asja materjalidest jäi mulje, et kohtunik „liigutas toimikut“ igakordselt alles pärast avaldaja poolset meeldetuletust.

3) Kohtuotsuse pikkuseks oli kolm lehekülge ja otsuse põhjendav osa mahtus ära ühele leheküljele. Arvestades kaebuse sisu ja kohtuotsuse põhjendava osa pikkust, võib teha järelduse, et antud kohtuasi ei kuulunud kõige keerulisemate hulka.

4) Vaidlusalune kohtuasi kestis oluliselt kauem kui keskmine haldusasi 2005. aastal antud kohtus. Kohtuotsuseni jõudmine võttis kohtunikul kaks korda rohkem aega võrreldes antud kohtus keskmiselt kinnipeetavate asjade läbivaatamisele kulunud ajaga.

5) Kohtumenetlust saab lugeda piisavalt kiireks, kui aja kulgemine lahendit väärtuseks ei muuda.

Kohus tegi otsuse alles siis, kui vajadus kaebuse lahendamiseks ja õiguskaitseks oli sisuliselt ära langenud. Paratamatult jäi kaebuse esitajale mulje, et see võis olla ka asja lahendamisega viivitamise eesmärgiks.

Kõiki esitatud asjaolusid arvestades leidsin, et puuduvad mõjuvad põhjused, mis õigustaks asja lahendamist niivõrd pika aja jooksul.

Kohtute töökoormus on vaeeldamatult suur probleem, kuid töökoormusega ei saa mitte alati põhjendada kohtumenetluse pikkust.

Riigikohtu distsiplinaar-kolleegiumi otsus

Riigikohtu distsiplinaar-kolleegiumi 8. juuni 2006 aasta otsusega⁹ mõisteti kohtunik esitatud distsiplinaarsüüdistuses õigeks. Käesolevas artiklis ei sea ma kuidagi kahtluse alla distsiplinaar-kolleegiumi otsuse lõppjäreldust. Aga põhjenduste osas on otsus muidugi mõtlemapanev.

⁴ Euroopa Inimõiguste Kohtu 22.06.2000 otsus asjas Coëme jt vs. Belgia, punktid 136 ja 140: "The reasonableness of the length of proceedings must be assessed in the light of the circumstances of the case and with regard to the criteria laid down in the Court's case-law, in particular the complexity of the case and the conduct of the applicant and of the relevant authorities [...] Article 6 "commands that judicial proceedings be expeditious, but it also lays down the more general principle of the proper administration of justice" [...] The conduct of the judicial authorities was compatible with the fair balance to be maintained between the various aspects of this fundamental requirement."

⁵ RKHKm 15.11.2004, nr 3-3-1-58-04, p 16.

⁶ RKHKm 11.05.2005, nr 3-3-1-22-05, p 10.

⁷ Application no 35062/03.

⁸ Asi nr 11/060594/0602854.

⁹ Distsiplinaarasi nr 3-8-11-1-06.

Distsiplinaarkolleegiumi otsuse põhjendavas osas leiti, et Kohtute seaduse §-de 36 ja 37 alusel on kohtu üldkogu pädevuses kinnitada kohtunike tööjaotusplaan ja jälgida, et asjade jaotamine tagaks kohtunike vahel kohtunike ühtlase töökoormuse kohtus, samuti anda kohtu esimehele soovitusi kohtu töökorralduslikes küsimustes.

Sellest tulenevalt oli halduskohtu üldkogul pädevus kehtestada 13. detsembril 2004. a kohtuistungite arvuks ühe kohtuniku kohta 10 istungit kalendrikuus.

Sellest otsusest lähtudes planeerisid kohtunikud oma istungite ajakava ja seega ka töökoormuse.

Kuna süüdistatava kohtuniku keskmiseks istungite arvuks oli 10,4 istungit kuus, siis seega pidas kohtunik kinni kohtunike üldkogu poolt kehtestatud töökoormuse suuruse piirnormist.

Esiteks tuleb rõhutada, et Kohtute seaduse §-d 36 ja 37 ei näe ette võimalust kehtestada kohtu üldkogul kohtuistungite arvu kohtuniku kohta.

Tegemist võib olla vaid soovitusliku iseloomuga kohtusisese aktiga. Riigikohus on korduvalt rõhutanud, et

internsetest aktidest ei saa isikutele tuleneda õiguseid ega kohustusi¹⁰.

Kuna asutusesisesed aktid ei saa omada asutusevälist mõju, ei tohiks need mõjutada ka isiku õigust mõistliku aja jooksul kohtupidamisele.

Mis juhtuks, kui mõni teise kohtu üldkogu kehtestaks kohtuistungite arvuks kohtuniku kohta kalendrikuus näiteks 5 või koguni 2?

Kohtuniku tegevus õigusemõistmisel peab olema suunatud tulemusele, mitte aga tegevusele.

Vastasel juhul on kohtunik täitnud ametiülesandeid kohusetundlikult juba siis, kui ta on ühes kuus 10 korda istungil käinud, aga sahtlis tolmub ligi aasta puutumatu toimik.

Vähe usutav, et Euroopa Inimõiguste Kohut veenaks sellisel juhul asjaolu, et kohtunik on nn „normistungid ära istunud“.

Nõustuda tuleb distiplinaarkolleegiumi otsusega osas, et kinnipeetavate kaebuste läbivaatamist ja lahendamist pole tunnustatud seadusega prioriteetseks.

Eelnev ei tähenda aga, et asja läbivaatamisel ei peaks

kohtunik võimalusel arvestama kaebuse esitaja õiguskaitse vajaduse aktuaalsusega.

Kohtunike poliitilisest tegevusest

Järgnevalt peatun ühe konkreetse näite varal küsimusel,

millisest poliitilisest tegevusest peaks kohtunik hoiduma.

Möödunud aastal esitati kaebus kohtuniku peale, kes

1) olemata Reformierakonna liige, kandideeris 2005. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel Reformierakonna nimekirjas;

2) osales vallavolikogu keskkonnakomisjoni töös liikmena;

3) oli külavanem.

Eeltoodud küsimused puudutasid eeskätt kohtuniku poolt kohtuniku ametikitsenduste ja ametite ühildamatuse põhimõtte järgimist, millest mittekinnipidamine on aluseks kohtuniku ametist vabastamisele, samuti kohtuniku ametieetikaga seotud küsimusi. Seetõttu edastas avalduse ning sellele lisatud materjalid kontrollimiseks ja seisukoha võtmiseks Riigikohtu esimehele.

Alljärgnev kajastab minupoolset kohtuniku ametikitsenduste tõlgendust.

Tänases artiklis ei puuduta ma küsimust, kas kohtuniku võimalus olla vahekohtunik on ikka Eesti Vabariigi põhi-seadusega kooskõlas.

Keskendun kohtuniku poliitilise tegevuse piirangutele.

Kohtute seaduse § 49 sätestab kohtuniku ameti-

kitsendused, mille kohaselt, ei või kohtunik väljaspool kohtunikuametit töötada mujal kui õppe- või teadustööl. Ametivälised tööülesanded ei tohi kahjustada kohtuniku ametikohustuste täitmist ega kohtuniku sõltumatust õigusemõistmisel.

Samuti ei või kohtunik olla:

1) Riigikogu liige ega valla- või linnavolikogu liige;

2) erakonna liige.

Kohtute seaduse § 49 lg 2 punktis 2 sätestatud erakonda kuulumise keeldu tuleb tõlgendada mitte kitsalt – kas isik on formaalselt erakonna liige või mitte – vaid laiemalt, lähtudes keeldu eesmärgist.

Keeld peaks laiemalt hõlmama ka erakonna tegevuses osalemist (vt nt õiguskantsleri seaduse § 12 lg 1 p 2: õiguskantsler ei tohi ametisoleku ajal osaleda erakondade tegevuses; sama riigikontrolli seaduse § 26 lg 1 p 3).

Taolist seisukohta kinnitab ka Kohtunike täiskogu poolt vastu võetud "Eesti kohtuniku eetikakoodeks"¹¹, mis rõhutab:

"5. Kohtunik hoidub poliitilisest tegevusest ja poliitilist poolehoidu väljendavatest seisukohavõttudest."

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel saavad isikud osaleda mitmeid (enam ja vähem otseselt poliitikaga seotud) viise kasutades – lisaks hääletamisele kandideerides üksikkandidaadina ning erakonna või valimisliidu nimekirjas.

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus ei välista isiku kandideerimist erakonnanimikirjas parteitu kandidaadina.

¹⁰ RKKKo 09.12.2005, nr 3-1-1-121-05, p 8, samuti RKKKo 02.05.2006, nr 3-1-1-16-06, p 12. 11 Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.nc.ee/?id=525> (19.06.2006).

Erakonna nimekirjas kandideerides tuleb aga arvestada, et valimistel isiku mandaati mitte saanud isiku hääled lähevad üle erakonnale ja neid arvestatakse nimekirjamandaatide jaotamisel (kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 56).

Erakonna nimekirjas kandideerinud ja valituks osutunud isiku loobumisel volikogu liikme kohast tuleb aga tema asemele asendusliige, kes samuti tuleb samast erakonnast (esimene samast erakonnast valimata jäänud kandidaat samas valimisringkonnas – kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 20 lg 5).

Seega erakonna nimekirjas kandideerinud isik toob paratamatult "tulu" erakonnale.

Igaühel on PS §-st 41 tulevalt õigus arvamuse ja veendumusvabadusele (sh poliitilistele veendumustele). See õigus on ka kohtunikel. Samuti on kohtunikel nii aktiivne kui ka passiivne hääleõigus.

Siiski peavad kohtunikud oma põhiõiguste teostamisel arvestama oma staatusega ning valima oma seisukohtade väljendamiseks viisi, mis on vähim tema ametiülesandeid kahjustav – kohtu mainet riivav ning kohtuniku erapooletuse suhtes kahtlusi tekitav.

Riigikohtul kõnealusel juhul kohtuniku tegevusele etteheiteid polnud.

Distsiplinaarkolleegiumi lahendite avalikustamine

Seoses kohtunike distsiplinaarmenetlustega on korduvalt küsitud, miks pole

distsiplinaarkolleegiumi lahendid avalikud.

Nõustun väitega, et distsiplinaarkolleegiumi lahendite avalikustamine omaks ennetavat toimet, looks avalikusele selguse selles, mis on kohtunikele lubatud ja mis mitte, ning parandaks distsiplinaarkolleegiumi lahendite kvaliteeti.

Kõigepealt tuleb aga küsida, kas distsiplinaarkolleegiumi lahendid on kohtuotsused?

Minu seisukoht on siin ühe - distsiplinaarkolleegium otsus on kohtuotsus järgmistel põhjustel.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 147 lõike 2 kohaselt saab kohtuniku ametist tagandada üksnes kohtuotsusega.

Kohtunike sõltumatuse tagatiseid ja õigusliku seisundi sätestab seadus.

Kohtute seaduse (edaspidi KS) § 3 lg 2 kordab põhiseaduses sätestatud, sätestades samuti, et kohtuniku saab ametist tagandada üksnes kohtuotsuse alusel.

Kohtute seaduse seletuskirjas selgitatakse kohtuniku distsiplinaarmenetlust järgmiselt:

„Kohtuniku saab ametist tagandada ainult kohtuotsusega ka vastavalt põhiseaduse §-le 147, mis sisuliselt eeldab distsiplinaarvõimu teostamist kohtuniku üle kohtuorgani poolt.

Ühe soovitava võimalusena näeb kohtunike suhtes distsiplinaarvõimu teostajana riigi kõrgeimat kohut ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus nr R (94) 12

"Kohtunike sõltumatuse, tulemuslikkuse ja rolli koh-

ta" 13. oktoobrist 1994 (VI põhimõte, p 3).

*Kohtuotsustega lahendatakse kohtunike distsiplinaarasjad traditsiooniliselt ka teistes Mandri-Euroopa riikides.*¹²

Kohtuniku distsiplinaarsüütegu arutab ja distsiplinaarkaristuse määrab **Riigikohtu juures asuv distsiplinaarkolleegium**, kuhu kuulub viis riigikohtunikku, viis ringkonnakohtunikku ja viis esimese astme kohtu kohtunikku (KS § 93 lg 1).

Kui kohtuniku süü¹³ on tõendatud, teeb distsiplinaarkolleegium **otsuse**, millega mõistab kohtuniku distsiplinaarsüüteo toimepanemises süüdi ja määrab distsiplinaarkaristuse (KS § 97 lg 1).

Kui kohtunik ei ole distsiplinaarsüütegu toime pannud, teeb distsiplinaarkolleegium **otsuse**, millega mõistab kohtuniku distsiplinaarsüüdistuses õigeks (KS § 97 lg 2).

Kohtunik, kellele on distsiplinaarkaristus määratud, võib esitada Riigikohtu üldkogule kaebuse otsuse kuulutamise alates 30 päeva jooksul (KS § 97 lg 3).

Riigikohtu üldkogu võib KS § 97 lg 3¹ kohaselt distsiplinaarkolleegiumi otsuse:

- 1) jätta muutmata;
- 2) muuta ja mõista kohtuniku süüdi kergema distsiplinaarsüüteo toimepanemises ning kergendada määratud distsiplinaarkaristust;
- 3) jätta sisuliselt muutmata ja kergendada määratud distsiplinaarkaristust;
- 4) tühistada ja kohtuniku õigeks mõista.

Kolleegiumi otsus jõustub pärast 30-päevase tähtaja

möödumist, kui kohtunik pole esitanud kaebust Riigikohtu üldkogule.

Riigikohtu üldkogule edasi-kaevatud distsiplinaarkolleegiumi otsus jõustub Riigikohtu üldkogu otsusena selle kuulutamisel (KS § 97 lg 4).

Kohtute seaduse 01.01.2006 jõustunud muudatuste seletuskirjas märgitakse:

„Täpsustatakse distsiplinaarasjas tehtud otsuse jõustumist. Sätte sõnastamisel on lähtutud kohtumenetluse seadustes kohtuotsuse jõustumist reguleerivatest sätetest.”

Praeguse sõnastuse korral võib jääda mulje, et olenemata Riigikohtu üldkogu otsusest jõustub distsiplinaarkolleegiumi otsus üldkogu otsuse tegemisest.

See ei saa aga niimoodi olla juhul, kui üldkogu distsiplinaarkolleegiumi otsuse tühis-

12 Kohtute seaduse eelnõu seletuskiri.

13 KS § 87 lg 2: Distsiplinaarsüütegu on kohtuniku süüline tegu, mis seisneb ametikohustuse täitmata jätmises või mittekohases täitmises. Distsiplinaarsüütegu on ka kohtuniku vääritud tegu.

tab.”¹⁴

Kohtute seaduse seletuskirjast ning seaduse hilisema muutmise seaduseelnõu seletuskirjast ilmneb, et distsiplinaarkolleegiumi otsus kohtunikule määratava distsiplinaarkaristuse osas on kohtuotsus.

Kuigi põhiseaduse kohaselt tuleb üksnes ametist tagandamise otsus langetada kohtuotsusega, selgub eelnõu seletuskirjadest seadusandja tahe, mille kohaselt ka teiste distsiplinaarkaristuste määramise otsused on kohtuotsused:

„Kohtuotsustega lahendatakse kohtunike distsiplinaararjand traditsiooniliselt ka teistes Mandri-Euroopa riiki-

des.“¹⁵

Seega on distsiplinaarkolleegiumi otsused kohtuotsused ja järgmisena tuleb küsida kas need otsused tuleb avalikustada.

Kuna Kohtute seaduses puudub distsiplinaarkolleegiumi otsuste avalikustamise osas asjakohane eriregulatsioon ning otsuseid ei avalikustata ka kohtuotsustena menetlus-seadustike tähenduses, tuleb distsiplinaarkolleegiumi otsuseid käsitleda üldiste haldusmenetluse põhimõtete ning avaliku teabe kontekstis.

Kuivõrd distsiplinaarkolleegiumi otsused on kohtuotsused, kuuluvad need avalikustamisele avaliku

teabe seaduse (edaspidi AvTS) § 28 lg 1 p 29 kohaselt:

„Teabevaldaja on kohustatud avalikustama järgmise tema ülesannetega seotud olemasoleva teabe: jõustunud kohtulahendid seadusest tulenevate piirangutega.”

AvTS § 29 kohaselt tuleb § 28 lõikes 1 loetletud teave avalikustada veebilehel. AvTS-i reguleerimisala piirangutest ei nähtu, et seadus ei kehtiks kohtunike distsiplinaarkolleegiumi otsuste kohta (AvTS § 2 lg 2 punktis 4 viidatud erikord puudub).

Seega kuuluvad kohtuotsused sellise avaliku teabe

alla, mille suhtes **kehtib aktiivse avalikustamise kohustus**.

Juurdepääsupiiranguid saab seada vaid seaduses sätestatud juhtudel. Näiteks delikaatseid ja eraelulisi isikuandmeid avalikustada ei tohi, muus osas tuleb aga distsiplinaarkolleegiumi otsus avalikustada.

Kokkuvõtteks soovin, et õigusemõistmisel otsitaks rohkem lahendusi ja vähem õigustusi.

Kohtunike ametikitsendusi tuleb tõlgendada nende piirangute eesmärgist lähtuvalt ja distsiplinaarkolleegiumi lahendid tuleb edaspidi avalikustada veebilehel.

14 Kohtute seaduse, advokatuuriseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 764 SE seletuskiri: http://roller.riigikogu.ee/orb.aw/class=site_search_content_grp_fs/action=showdoc&op=roller/id=199/doc=a4660d3f63d92ff93684a221e90603fe/053120006.html

15 Kohtute seaduse eelnõu seletuskiri: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=003674649&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>

STATISTILINE ÜLEVADE KOHTUASJADEST 2006. AASTAL

Külli Luha, kohtuhaldustalituse referent

Külli Luha

Aasta tagasi, 1. jaanuaril 2006 alustas tööd kohtute infosüsteemi (KIS) esimene versioon, mis aasta jooksul on sedavõrd kosunud ja arenenud, et ka kokkuvõtteid on võimalik teha kasutades andmeid, mida sinna sisestatud on.

KIS-statistikavormide arengust niipalju, et on koostatud nn *põhilised päringud*, so aruandeperioodi alguseks lahendamata asjad, perioodi jooksul saabunud asjad, lahendatud asjad ning aruandeperioodi lõpuks lahendamata jäänud asjad nii kohtunike kaupa kui ka kohtuasjade kategooriate

kaupa, samuti ka lahendatud kohtuasjade keskmiste menetlusaegade päringud.

Aasta jooksul on neid päringuid täiendatud/täpsustatud/ja muul moel lihvitud.

See tähendab, et on kõrvaldatud päringute vead ja ebatäpsused ning praeguseks saab kindlalt väita, et tulemused on õiged juhul kui tegelikule olukorrale vastavad ka need andmed, mida infosüsteem sisaldab.

Peaaegu oluliseks taas kord

rõhutada, et **statistika on just täpselt nii täpne, milline on KIS andmekvaliteet ning töödelda ja analüüsida saab andmeid, mis tegelikult olemas on, mitte neid, mida mis peaksid olema.**

Käesoleva aasta I poolaastal on kavas läbi viia **infosüsteemi andmetäiuslikkuse audit**, mis aitab välja selgitada need kitsaskohad, mis takistavad menetluste käigu adekvaatset statistilist kajastamist.

Esimesi tulemusi eelmise aasta lõpus andis juba ka tellitud statistikaprog-

ramm, mis kahjuks küll ei ole veel nii küps, et seda oleks võimalik igasse kohtusse kasutamiseks suunata. Praegu on käimas testperiood, mille tulemused on äärmiselt positiivsed.

Tagasi tulles aga kokkuvõtete juurde, siis 2006. aasta statistika üldtabelid, so kohtute töökoormuse ja menetluste keskmiste aegade kohta on kättesaadavad [JUKUs](#).

Täpsemad analüüsid kohtute

kaupa valmivad lähinädalatel.

Alljärgneval aga kiirelennuline ülevaade kohtuasjadest arvudes.

I Kriminaal- ja väärteomenetlus

Kui me eelnevatel aastatel saime väita, et töörohkeimaks aastaks uuel sajandil oli 2003. aasta, mil I astme kohtutele lahendamiseks laekus üle 10000 kriminaal- asja, siis nüüd on selleks

lõppenud 2006.a, mil prokuratuur esitas menetlemiseks 10687 kriminaal- asja.

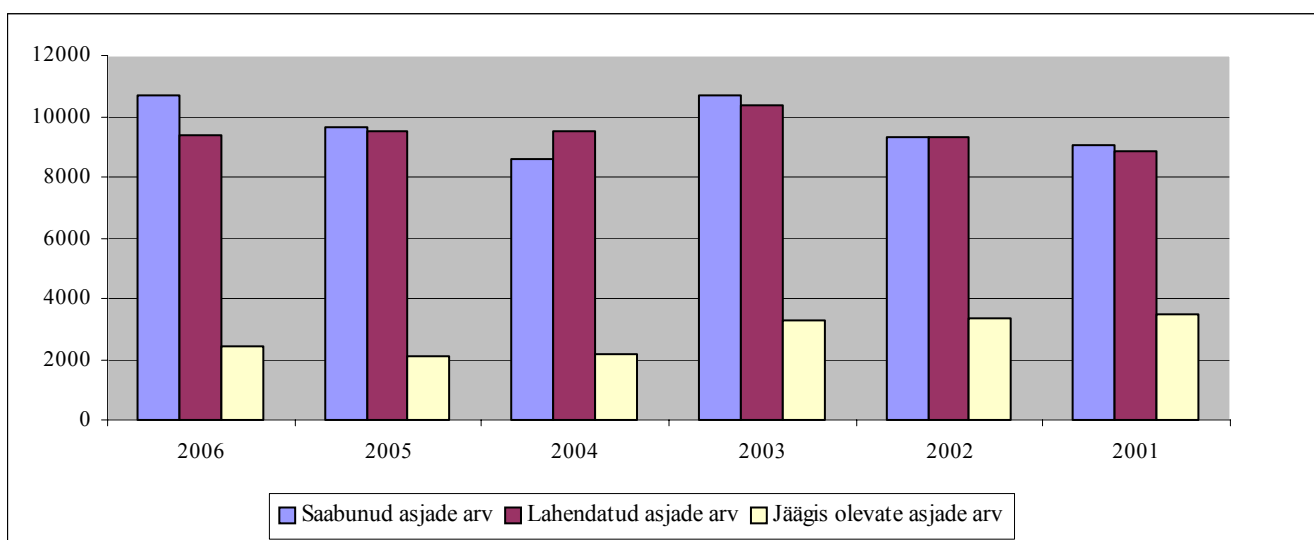
Arv iseenesest on väga suur, kuid valdav enamus kriminaal- asju esitati lahendamiseks lihtmenetluses.

Lihtmenetluse osakaal on saavutanud tõenäoliselt oma maksimumi. Kõikides maa-kohtutes on keskmine lihtmenetluse osakaal üle 90% kriminaal- asjadest.

Üldmenetluse 10% tähendab arvuliselt, et iga kriminaal- asju lahendav (*statistiline*) kohtunik tegeles ca 1,5 üldmenetluse asjaga igakuiselt.

Võrdluseks olgu toodud ka üldine *statistilise* kohtuniku koormus – menetlusse saabus 183,6 kriminaal- asja, millest lahenduse sai 160,7 ning lahendamata jäi 56,3 kriminaal- asja.

Kui 2005. aastal lahendati

Joonis nr 1. Kriminaal- asjade üldised menetlusnäitajad aastatel 2001 – 2006

peaaegu sama suur hulk asju kui saabus, siis jooniselt on näha, et möödunud aastal on saabunud/ lahendatud asjade suhe taas muutunud lahendatud asjade kahjuks.

Üldse kokku jõudis lõpplahendini maakohtutes 9353 kriminaal- asja.

Esmapilgul tundub, et tegemist võib olla kohtunike spetsialiseerumise muutusega, sest 2005. aastal oli vabariigis kriminaal- asju lahendavaid kohtunikke rohkem kui eelmisel aastal, ka ei vähenenud keskmine asjade lahendamise arv kohtuniku kohta, vaid kas-

vas (149,2 kriminaal- asjalt 160,7 le).

Lahendamata jäi 2418 kriminaal- asja, mis on kahjuks 15,6% enam kui 2005.aastal.

Oluliselt ei ole vähenenud ka nn *vanade asjade* osakaal. Endiselt püsib kohtute menetluses ca 9,3 % kriminaal- asju, mis on menetlusse saabunud rohkem kui kaks aastat tagasi so enne 01.01.2005.a.

Suurim on vanade asjade osakaal Viru Maakohtu lahendamata asjade seas ja väiksem Pärnu Maakohtus.

2006. a on muudetud statistika kogumise metoodikat, mistõttu ei ole eelnevate perioodidega täpseid võrdlusi andmeid kriminaal- asjade keskmiste lahendamise aegade kohta. Alltoodud tabelis on kajastatud kriminaal- menetluse keskmine aeg maakohtutes.

Nagu näha tabelist nr 1, on kriminaal- asjad üldmenetluses kohtutes keskmiselt ca 10 kuud. Kui eelnevat tabelit võrrelda kohtumajade kaupa, siis on näha ka siin päris suured erinevused ja seda ka ühe maakohtu piires.

Näiteks Valga ja Võru kohtumajad. Samas ei pea seekordne näitaja reegel olema, sest Võru kohtumajas on lahendu-

se saanud kohtuasi, mis on menetluses olnud väga pikka aega. Kui see välja jätta, siis on Võru kohtumajas maa- kohtu lühim keskmine menetlusaeg.

Samas ei saa ma jätta siinkohal veelkordselt rõhutamata, et statistika on ikka ja ainult nii täpne kui on andmekvaliteet kohtuinfosüsteemis.

Nagu näha, on erinev ka lihtmenetluse erinevatele liikidele kulunud ajahulk, mistõttu pole ka mõtet võrrelda üldist lihtmenetlusele kulunud keskmist aega. Kõige levinum lihtmenetluse liik - kokkuleppemenetlus kestab

Kohus	Keskmine menetlus- päevade arv üldmenetluses	Keskmine menetluspäevade arv lihtmenetluses		
		lühi- menetluses	kokku- leppe- menetluses	käsk- menetluses
Harju Maakohus kokku, sh	413	78	64	25
<i>Liivalaia kohtumaja</i>	405	77	62	18
<i>Tartu mnt kohtumaja</i>	443	84	73	47
Pärnu Maakohus kokku, sh	109	88	29	8
<i>Haapsalu kohtumaja</i>	160	9	17	-
<i>Kuressaare kohtumaja</i>	140	81	12	10
<i>Pärnu kohtumaja</i>	102	101	33	13
<i>Paide kohtumaja</i>	85	92	58	8
<i>Rapla kohtumaja</i>	65	46	16	1
Tartu Maakohus kokku, sh	199	71	28	13
<i>Jõgeva kohtumaja</i>	205	100	1	7
<i>Põlva kohtumaja</i>	101	37	5	6
<i>Tartu kohtumaja</i>	238	107	47	29
<i>Valga kohtumaja</i>	66	29	4	24
<i>Viljandi kohtumaja</i>	213	85	48	11
<i>Võru kohtumaja</i>	401	31	1	6
Viru Maakohus kokku, sh	415	93	40	19
<i>Kohtla-Järve kohtumaja</i>	328	97	63	23
<i>Narva kohtumaja</i>	763	93	58	26
<i>Rakvere kohtumaja</i>	153	56	10	4
Kohtute keskmine	307	80	38	18

Tabel nr 1. Menetlusaeg kriminaalasjades

I astme kohtus ligikaudu viis nädalat.

Siin tõenäoliselt on võimalusi lühendada menetlust, sest kas kokkuleppele jõudmiseks peab nii palju aega kuluma?

Järgmistel ajaperioodidel on kindlasti võrdlusandmeid rohkem ja tulemuste põhjal tehtud järeldused objektiivsemad. Praeguses olukorras tuleb lihtsalt fikseerida esmane tulemus ja tagada korralik andmekvaliteet.

Keskmistest menetlusaegadest veel niipalju, et praeguste vormide puhul

arvestab päring sisse ka selle perioodi kus kohtumenetlus peatatud, sest eesmärgiks on välja selgitada ühele kohtuasjale (olenemata menetluse liigist) kulunud aeg, millega peab arvestama menetlusosaline.

Samas võimaldab andmebaas edaspidi välja selgitada ka need perioodid, mil asi *seisab* küll kohtus ja seda ei menetleta, kuid põhjuseks ei ole mitte kohtu suutmatust, vaid kohtust sõltumatud asjaolud. Selline kahesugune arvepidamine aitab paremini välja selgitada pikkade kohtumenetluste põhjusi.

Eelmisest aastast registree-riti kõik kohtutele laekunud kriminaalmenetlusasjad, st ka eeluurimis- ja täitmiskohtunike asjad, alaealiste erikooli suunamised rahvusvahelise koostöö asjad jne jne.

Üldse kokku laekus seega I astme kohtutele 16649 kriminaalmenetlusasja, millest kriminaalasjad moodustavad 64,2%.

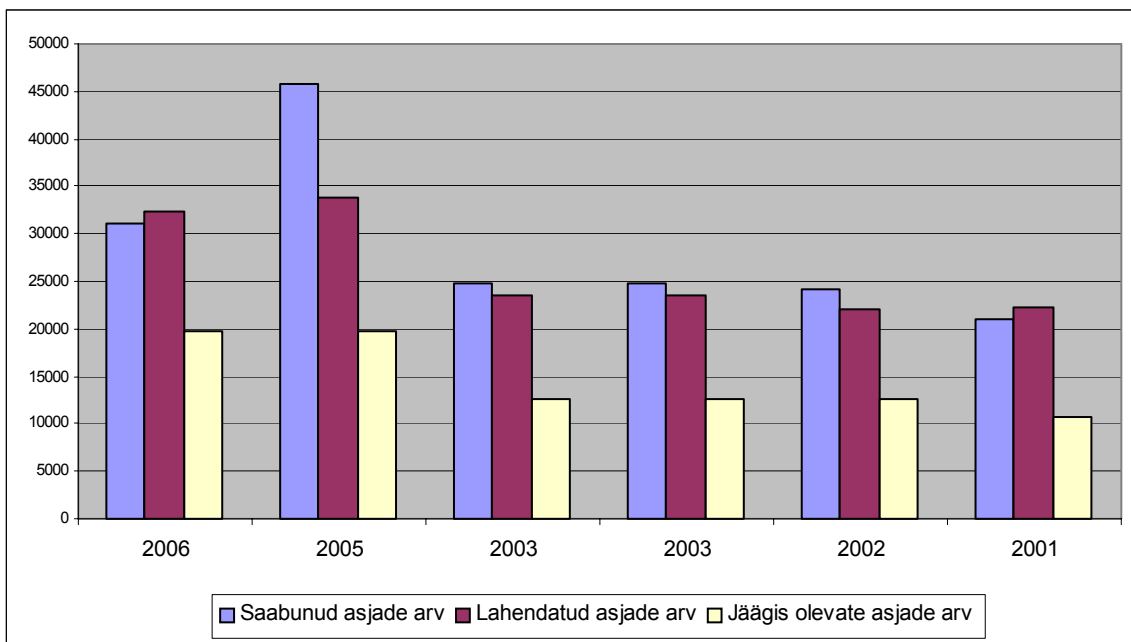
II Tsiviilkohtumenetlus

Joonisel nr 2 on võimalik tutvuda tsiviilasjade põhiliste statistiliste arvnäitajate trendiga sellel aastatuhandel.

Võlaõigusseaduse muudatused avaldasid jätkuvat mõju maakohtute töö-koormusele ja nii tuleb tõdeda, et ka eelmisel aastal saabus tsiviilkohtunike menetlusse üle kolmekümne tuhande tsiviilasja.

Tänu maksekäsumenetlusele saab siiski tõdeda, et võrreldes 2005. aastaga on saabunud tsiviilkohtunikele siiski 32,2 % vähem tsiviilasju. Oluline on töömahu vähenemine Harju Maakohtu Kentmanni kohtumajas (27000 asja asemel laekus alla 10000 tsiviilasja).

Lisaks eelnimetatud tsiviilasjadele saabus aga 11605

Joonis nr 3 Tsiiviilasjade üldised menetlusnäitajad aastatel 2001 – 2006

maksekäsu avaldust, mida kohtutes lahendavad laiendatud pädevusega kohtuni kuabid.

Need kaks arvu omavahel ühendades saab lahendamist vajavate asjade koguarvuks 42672 tsiiviilasja, mis on siiski mõnevõrra väiksem kui maksekäsu-eelsel aastal.

Liigiliselt on loomulikult kohtute menetluses enim võlaõiguse asju, ca pooled menetluses olnud asjade kogumahust. Järgmised on

maksekäsu asjad, mis moodustavad ca 18% menetluses olnud asjade kogumahust. Võlaõiguseasjade suur arv annab tunnistust sellest, et maksekäsu asjadel on veel olulist kasvuruumi.

Eeldusel, et kohtutes on maksekäsu asju kajastatud korrektselt, on võimalik väita, et ligikaudu 4% maksekäsu asjadest läheb üle hagimenetluseks.

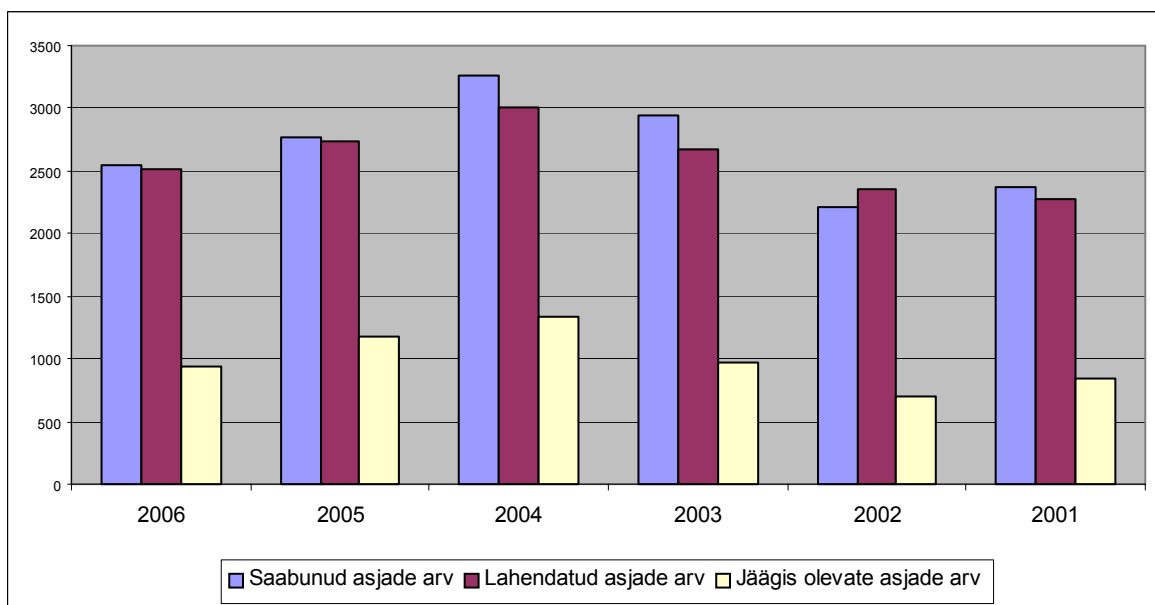
Seega on maksekäsu menetlus olulisel määral vähendanud ja vähendamas tsiiviilkohtunike töömahtu.

Peatun edaspidi pikemalt neil tsiiviilasjadel, mis olid tsiiviilkohtunike menetluses. Kokku lahendati 32687 asja, mis on iga /statistilisel/ tsiiviilkohtuniku kohta 373,7 tsiiviilasja.

Keskmiselt jõudis lahendatud hagimenetlusasi lahendini ligikaudu 7 kuu jooksul, täpsemalt 202 päevaga. Kuna ka tsiiviilasjade keskmised menetlusajad pole eelnevate perioodidega võrreldavad, mistõttu on mõist-

lik piirduda vaid olemasolevate andmete fikseerimisega ja oodata järgmiste aruandlusperioodide tulemusi. Lisada saab vaid seda, et kirjalikus menetluses on hagi-asjad alla poole aasta, kuid kohtuistungitel hagide lahendamiseks kulub üle 8 kuu.

Lahendamata jäi 2006. a 19643 tsiiviilasja, mis on praktiliselt võrdne reformide-eelse aastaga, kuid positiivne on siiski, et 0,5% võrra on jääk vähenenud.

Joonis nr 3. Haldusasjade põhilised arvnäitajad aastatel 2001 - 2006

III Halduskohtumenetlus

Iseloomustamiseks haldus- asjade olukorda I astme koh- tutes saab alustada taas lau- sega ... nagu näha vähenesid kõik kolm põhilist haldus- kohtumenetlust iseloomusta- vat statistilist näitajat...

Saabunud asjade arv kaha- nes 8,1% võrreldes 2005. aastaga. Samuti kahanes 8% võrra lahendatud haldusas- jad hulk.

Lahendamata haldusasjade hulk kahanes aga võrreldes 2005. aastaga 26,6% jõudes 2003. a tasemele, mil jäi ka lahendamata alla 1000 hal- dusasja.

Põhiline langus lahendamata haldusasjade osas toimus Tallinna Halduskohtu Tal- linna kohtumajas, kus lahen- damata jäi võrreldes 2005. aastaga 35,4% vähem asju.

Saabunud haldusasjad jagu- nesid vabariigi kahe haldus- kohtu vahel järgmiselt: Tal- linna Halduskohtusse saa- bus 1712 asja ja Tartu Hal- duskohtusse saabus 837 hal- dusasja. Iga *statistilise* hal- duskohtuniku menetlusse laekus Tallinnas 105,5 kae- bust või protesti, Pärnus -

107 kaebust või protesti, Tartus – 91,7 ja Jõhvis 93 kaebust või protesti.

Koos eelnevatest perioodi- dest lahendamata jäänud asjadega oli halduskohtuni- ke menetluses kõige enam omandireformiasju ca 13,0% menetluses olnud asjade üldarvust. Laekus eelmisel aastal enim aga justiitshal- duse asju, st kinnipidamis- asutustes viibivate isikute kaebusi, kokku oli selleliigi- lisi asju 15,7%menetluses olnud asjade kogumahust. Probleemiderohke on veel maksuõiguse valdkond - 6,1% menetluses olnud asja- de kogumahust ning sot- siaalõiguse valdkond (8,4%).

IV Väärteoasjade menetlus maakohtutes

Kokku füüsilise ja juriidilise isiku väärteoasju ja kaebusi saabus maakohtutesse 5851 asja, nendest füüsilise ja juriidilise isiku kaebused moodustasid ligikaudu kol- mandiku. See pole kogu va- bariigi osas ühtlane näitaja, sest Viru Maakohtus on väärteokaebuste osakaal vastupidine üle 2/3 väärteo- asjade kogumahust moodus- tasid kaebused.

Iga *statistilise* kohtuniku menetluses oli eelmisel 100,4 väärteoasja. Kokku lahendati 4587 väärteoasja, st keskmiselt lahendas iga väärteoasju lahendanud kohtunik 3 väärteoasja igal tööpäeval.

V Kohtuasjade menetlus apellatsioonikohtus.

Alljärgneval joonisel on ka- jastatud kõikide menetlus- liikide trendid viimastel aastatel. Kui väärteo-, hal- dus ja isegi tsiviilasjades on trend suunaga allapoole, siis üllatuslikult on kerkima hakanud viimastel aastatel selget langustendentsi näi- danud kriminaalasjade arvu kõverjoon. Esmaste kokku- võtete põhjal on see seleta- tav asjaoluga, et sellel jooni- sel on kajastatud mitte ain- nult kaebused ja protestid lõpplahenditele, vaid krimi- naalmenetlusasjadele üldse.

Täpsema vastuse küsimuse- le annab iga kohtu kohta koostatud üksikasjalikum analüüs.

Üldse kokku laekus eelmi- sel aastal ringkonnakohtu- tele 5118 kohtuasja, sellest

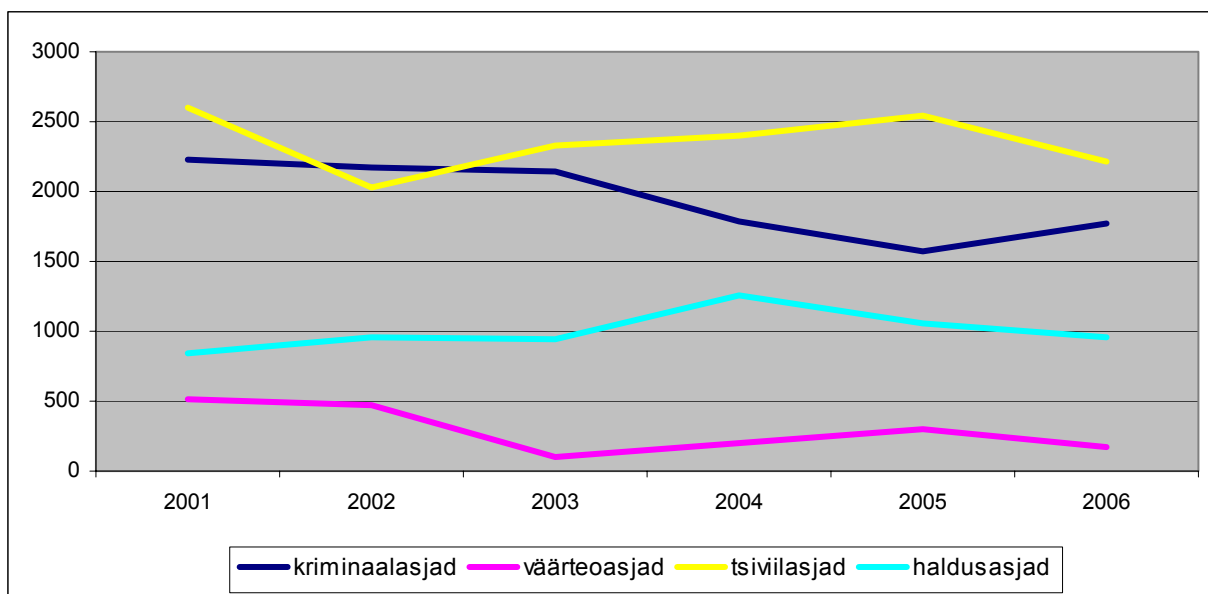
valdav enamik laekus loo- mulikult suurimale ringkon- nakohtule - Tallinna Ring- konnakohtule (67,9% asjade kogumahust), umbes viien- dik edasikaevatud asjadest laekus Tartu Ringkonna- kohtule ja 12, 3% laekus läbivaatamiseks Viru Ring- konnakohtule.

Iga koosseisulise Tallinna Ringkonnakohtu kohtuniku kohta laekus lahendamiseks 38,5 kriminaalasja, 58,2 tsiviilasja, 22,9 haldusasja ja 4,7 väärteomenetluse asja.

Iga koosseisulise Tartu Ringkonnakohtu kohtuniku kohta laekus lahendamiseks 35,8 kriminaalasja, 32,1 tsiviilasja, 31,9 haldusasja ja 1,3 väärteomenetluse asja.

Iga koosseisulise Viru Ring- konnakohtu kohtuniku koh- ta laekus lahendamiseks 42,6 kriminaalasja, 32,8 tsiviilasja ja 3,1 väärteome- netluse asja.

Apellatsiooniaseme kohtu seisukohta jäi ootama 127 kriminaalasja, 622 tsiviilas- ja, 308 haldusasja ja 7 väär- teomenetluse asja.

Joonis nr 4. Ringkonnakohtusesse laekunud apellatsioon- ja määruskaebuste trendid menetlusliikide kaupa aastatel 2001 – 2006

2009. AASTAKS KOHTUD UUTES TÖÖTINGIMUSTES

Taivo Kitsing, kohtuhaldustalituse arendusnõunik

Vastavalt vabariigi valitsuse ja kohtute seadusele on Justiitsministeeriumi üks ülesanne tagada õigusemõistmiseks vajalikud töötingimused.

Parandamaks kohtute ja prokuratuuri seniseid töötingimusi jõudsid Justiitsministeerium ja justiitshooneid valdav Riigi Kinnisvara Aktiaselts (RKAS) peale pooleteise aasta pikkuseks kujunenud läbirääkimisi 14. juunil 2006 investeerimislepinguni, mille kohaselt renoveeritakse aastatel 2006-2008 enamiku seni korrastamata justiitshoonete üüripinnad, kokku kuni 27 000 m² ulatuses.

Lepingu rahaline maht on hinnanguliselt 264 miljonit

krooni (võrdluseks Viru Vangla ehitus läheb riigile maksma ca 1,2 miljardit krooni), mille tasumine toimub järgnevatel aastatel läbi üürimaksete.

Lepingu lisa kohaselt korrastatakse või ehitatakse 2009. aastaks alltoodud tabelis märgitud kohtumajad ning RKAS poolt 26.01.2007 esitatud andmetel kokkulepitud ajaraamistikus.

Tagasivaatena olgu mainitud, et ka eelnevatel aastatel on korda tehtud mitmed kohtumajad.

2002. aastal valmis uus Tar-

tu kohtumaja ja Tallinnas Tartu mnt 85 kohtumaja, 2004. a Narva kohtumaja, 2005. a Tallinnas Pärnu mnt 7 kohtumaja, 2006. a Valga kohtumaja.

Üldjoontes on RKAS seatud tähtaegadest kinni pidanud, ainult Pärnu Maakohtu Pärnu ja Rapla kohtumaja korrastamisega ollakse ajagraafikust maas, ent töödega kavatakse 2008. a I kvartalis siiski valmis saada.

Üle nädala toimub RKAS ja JM juhtkonna vahel kohtumine arutamaks vanglate ja kohtuhoonete korrastustööde kulgu.

Taivo Kitsing

Kohtumaja	Üksused	Teostavad tööd	Hanked jt eeltööd	Projekteerimine	Ehitamine
Haapsalu, Sadama 21	ÕM, PR, KO, KRH	sanitaarremont	01.02.07 - 05.04.07	06.04.07 -	-> 27.07.07
Paide, Tallinna mnt 18	ÕM, PR, KRH	sanitaarremont	26.12.06 - 23.01.07 14.05.07 - 11.06.07	01.02.07 - 13.08.07 -	-> 28.03.07 -> 19.10.07
Põlva, Võru 12	ÕM, PR	renoveerimine	01.11.06 - 11.01.07	12.01.07 - veeb 2007	jaan 2007 - 13.07.07
Võru, Vabaduse 13	ÕM, PR, KO	rekonstrueerimine	07.08.06 - 18.09.06 11.12.06 - 07.03.07	19.09.06 - 12.01.07	05.02.07 - 03.12.07
Viljandi, Posti 22	ÕM, PR, KO, KRH	rekonstrueerimine	25.10.06 - 31.01.07	01.02.07 - mai 2007	juuni 2007 - 28.12.07
Rapla, Sauna 5	ÕM, PR, KO, KRH	rekonstrueerimine, juurdeehitus	20.11.06 - 19.03.07	20.03.07 - 01.06.07	01.07.07 - 05.02.08
Rakvere, Rohuaia 8	ÕM	rekonstrueerimine	11.09.06 - 27.12.07 04.05.07 - 20.07.07	28.12.06 - 03.05.07	23.07.07 - 13.02.08
Pärnu, Rüütli 19	ÕM	rekonstrueerimine	15.01.07 - 02.04.07	03.04.07 - juuli 2007	juuli 2007 - 27.02.08
Jõgeva, Pargi/Suure	ÕM, PR, KO, KRH	Uus justiitshoone	11.08.07 - 28.11.06 26.09.06 - 24.09.07 10.04.08 - 17.07.08	05.12.07 - 09.04.08	18.07.08 - 03.07.09
Jõhvi, Kooli 2	ÕM, KO, KRH	Uus justiitshoone	11.08.07 - 31.10.06 17.11.06 - 09.03.07 18.09.07 - 04.12.07	12.03.07 - 17.09.07	05.12.07 - 24.09.08

Kohtudirektoritega 2007. a sõlmitud soorituskokkulepete kohaselt peavad nad „tagama, et ehitustegevuse ajal oleks kohtule tagatud vajalikud töötingimused kohtumenetluse normaalseks toimimiseks kas samal parandataval või asenduspinnal”.

Kui võimalik, teostakse ümberhitudustöid hoones osade kaupa.

Kui see võimalikuks ei osutu on RKAS kohustatud tagama

sama üürihinnaga asenduspinna.

Võimalike kaasnevate eba-meeldivuste puhul soovime mõelda oma tulevastele tööruumidele.

Et ruumid saaks sellised nagu soovitud, tasub suhelda kohtudirektoriga, kes on tellija poolseks kontaktisikuks projekteerijatele.

Kohtuhaldustalituse rolliks on tagada kõigi erinevate huvide arvestamine ning kohtute soovid plaanide ja eelarve piires hoida.

Vältimaks seni valminud kohtuhoonetes ilmnunud vigu ja arvestades projektide teostamise tempot on kohtuhaldus-talitus koostöös kohtudirektorite, finants- ja varahaldustalituse, RKAS ja RIK'iga fikseerimas projekteerijate ja ehitajate tarvis kohtumajade erinõudeid.

Need meile iseenesest mõistetavana näivad, ent seni kehtestamata erinõuded hõlmaks universaalseid tüüptingimusi

1) töökohtadele - kohtusaalide ja bürooruumide valgustus, müra, ventilatsioon, mööbel, andmesidekaabeldus;

2) arhiividele;

3) kohtumajade ruumi-programmile – üksuste paiknemine ja töökohtade ümberkorraldamise võimalused ning

4) turvasüsteemidele.

Kohtunikel ja kohtuteenistujatel palume võimalikud omapoolsed ettepanekud adresseerida hiljemalt 2. märtsiks 2007 kohtudirektorile.

Lisaks eeltoodud investeermislepingu järgsele töödele toimub 2007. aasta mais Rakveres Viru Maakohu registri- ja kinnistusosakonna ümberkolimine spetsiaalselt nende tarvis ümber ehitavale Pikk 32 majja ning aprillis Võrus Tartu Maakohu kriminaalhooldustalituse kolimine kohtumajale ja bussijaamale lähemal paiknevatesse Võru Haigla ruumidesse aadressil Jüri 19a.

Tallinnas otsitakse täiendavat pinda Harju Maakohu kriminaalhooldustalitusele, Pärnu mnt 7 kohtumajas teostatakse parendustöid seoses halduskohtu üksuste ümberpaigutamisega ning Liivalaia 24 kriminaal-kohtumajas teostatakse 2007. ja 2008. a suvel sanitaartarremonti arvestades 5-aastast kasutusperspektiivi.

Justiitsministri Rein Langi poolt välja pakutud Tallinna uue justiitshoone senise lennusaadama alale rajamise idee teostamiseks kuulutakse arhitektuuri-konkurssi välja märtsis ja tulemused selguvad augustiks 2007.

Võimaliku valmimisajana on välja pakutud 2011. aastat.

Umbes 20 000 m² netopinna justiits-hoonesse (vrld Tartu kohtumaja 9 800 m², Liivalaia kohtumaja 5 200 m²) on esialgu arvestatud majutada Harju Maakohus, Põhja Ringkonnaprokuratuur, Registrite ja Infosüsteemide Keskus ning Justiitsministeerium.

UUS VÄLJASTUSTEATE VORM

Signe Haug, kohtuhaldustalituse analüütik, **Taivo Kitsing**, kohtuhaldustalituse arendusnõunik

Signe Haug

Kohtuhaldustalituse üheks prioriteediks on töötada välja koostöös kohtutega ühtsed kohtudokumentide vormid.

Toetavaks funktsiooniks on dokumentide hilisem genereerimise võimalus kohtute infosüsteemis (KIS).

15. jaanuar 2007. a jõustunud maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kantselei kodukorra lisana kehtestati uue vormina väljastusteate/

kättetoimetamisteatise vorm.

Miks oli vaja kehtestada ühtne väljastusteate vorm?

Põhjuseid oli mitmeid. Peamiseks asjaoluks oli see, et eelmisel aastal so 01.01.2006. a jõustunud tsiviilkohtumenetluse seadustik kehtestas rea uusi nõudeid kättetoimetamise protseduuris.

Seega oli vaja välja töötada

vorm, mis võimaldab täita kehtestatud tingimusi ja anda kohtutele paremat tagasidet menetluse dokumendi kättetoimetamise kohta.

Selle nimel on kohtuhaldustalitus pidanud alates 2005 a. augustist läbirääkimisi Eesti Postiga tagamaks kvaliteetse kättetoimetamise ehk ühtse väljastusteate täitmise praktika ja kvaliteedi.

Kantselei kodukorraga kehtestatud väljastusteate vorm on Eesti Postiga kooskõlastatud, kuid nende kasutusevõtt sõltub osapooltele vahel vastuvõetavas kättetoimetamise protseduuris ja hinnas kokkulepeni jõudmisest.

Eeldavalt saab väljastusteate kasutusele võtta alates 2007. a aprillist, kuid ühe kättetoimetamise või kahekordse teenuse hinnaga.

Kahjuks tuleb tunnistada, et Eesti Vabariigis ei ole hetkel ühtegi postiteenuse osutajat, kes suudaks üle Eesti TsMS nõuete kohaselt menetluskokkulepete kättetoimetada.

Linnades, kus see ka võimalik, tähendaks see vähemalt 40...60 kroonist kulu saadetise kohta. 01.07.06 jõustunud uue postiseaduse ainuke pluss kohute jaoks on asjaolu, et kullerpostiteenuse osutamise nõudeid liberaliseeriti (seda võib teha iga füüsiline isik), kuid samas liht- ja tähtsaadetiste osas tõi see kaasa Eesti Posti konkurentide pakutavate

teenuste vähenemise ja kalinemise.

Teiseks põhjuseks väljastusteate/kättetoimetamisteate vormi väljatöötamisel oli kohtute infosüsteemis (KIS) esmaste dokumentide genereerimis-funktsioonide teostamine.

Kohtuinfosüsteemi esmaselt genereeritavaks dokumendiks saab olema kohtukutse. Igale kohtukutsele genereeritakse olenevalt väljastusviisist oma väljastusteade. Valminud infosüsteemi osad peaksid eeldatavasti rakenduma juba selle aasta suvel.

Millal kehtestatud väljastusteate vormi kasutama hakatakse?

Maa-, haldus- ja ringkonna-kohtu kantselei kodukorra lisana jõustunud kättetoimetamisteate vormi võib kohe kasutama hakata (Pärnu MK seda juba ka tehakse), kuid Eesti Posti kaudu edastavate menetluskokkulepete tarvis mõeldud väljastusteate vormi on võimalik kasutusele võtta peale Eesti Posti-

ga kokkuleppe sõlmimist ja vastava rakenduse kohtuinfosüsteemis valmimist.

Sellega jätame kohtutele vormi kasutusele võtmiseks üleminekuaja. Täna on võimalus kasutada vormi käsitsi täites.

Eesti Postile ja kohtutele koostatakse pärast kokkuleppe saavutamist ka vormide täitmise ja käitlemise juhend.

Vormide kasutamisel tasub silmas pidada erisust kättetoimetamisteate ja lihtväljastusteate vahel.

Infosüsteemis saab erisuse tegemine olema automaatne. Eesti Postiga edastataval vormil on väljastusviisiks „tähtsaadetis” ja väljastusteate liigiks „V119 lihtväljastusteade”.

Kättetoimetamisteate kasutatakse vormi kõikide teiste väljastusviiside puhul, milleks on kohtukordniku/käsiposti, kullerposti, kohtutäituri, politsei ja kohturuumides dokumentide üleandmine. Täpsemalt on kirjas koostatavas juhendis.

Kuna esialgu saab valmis vaid kohtukutsete automaatne genereerimine, siis kõikide teiste dokumentide väljastusteate puhul tuleb jätkuvalt täita vormi käsitsi. Kuid oleme teel sinna poole, et üha rohkem saaks olema eelgenereeritud dokumente kohtute infosüsteemis.

Kus on väljastusteate vorm kättesaadav?

Kasutatavad vormid oleme pannud üles kohtute siseveebilehele JUKU.

Vormid asuvad aadressil

<http://mamba.just.sise/Juku/Documents/Intranet/Kohtuniku%20abimees/Plangid/>

Väljatöötatud vormid oleme kujundanud nii arvutis redigeeritavaks kui ka väljaprintitavate ja käsitsi täidetavate plankidena kasutatavateks.

Lõpetuseks soovime tänada kõiki kohtuametnikke, kes väljastusteate vormi väljatöötamisele kaasa aitasid.

UUDISEID ARHIVAARIDELE

Maire Jürima, kohtuhaldustalituse analüütik

Kohtutoimikute säilitustähtajad

Suure avalikustamisbuumi algusaastatel sai ühe väikesel kohtu arhivaar niisuguse avalduse: “Mina, Y. Y., palun saata endale see kriminaaltoimik, kus oli kannatanuks proua X. X. Toimiku pealkirja ja numbrit ma ei tea.”

Kuna kannatanu nime põhjal oli enne Kohtute infosüsteemi pea võimatu toimikut tuvastada (KOLA-s

leitav vaid hageja ja kostja järgi), võttis arhivaar avaldajaga telefonitsi ühendust.

Täpsustamisel selgus, et avaldaja polnudki menetlusosaline. Härra Y. Y. oli lihtsalt pisut uudishimulik ja “Kuna arhiivid on nüüd avalikud, siis tahaksin teada, mis asjaoludel naabrinaise paljaks rööviti,” selgitas ta telefonikõnele vastates.

Arhivaar oli segaduses. Ter-

ve mõistus ütles, et kohtutoimik pole jutu-raamat, mida nagu kirjatavi suvalisele uudishimulikule koju kätte saadetakse.

See teadmine ei aidanud aga kodanikule vastata. Millele viidata? Kust leida keeldumiseks seaduse tuge?

Toimikut härra Y tookord siiski ei saanud ja tänaseks

Maire Jürima

on niisugused kohtu tegevust puudutavad nüansid ka kohtute kodukorraga reguleeritud (kodukorra uus redaktsioon [28.12.2006. määrus nr.41](#)).

Kodukorra lisana on kinnitatud ka kohtu-toimikute kauaoodatud säilitustähtajad, mis valmisid koostöös kohtunike ja arhivaaridega ning hõlmavad lisaks Karistus-seadustikule ka Kriminaal-koodeksit.

Säilitustähtaegadega seonduvalt on eelnevast korrast erandlikum see, et nüüd kirjutavad istungisekretärid toimikule säilitustähtaja peale.

Loomulikult kontrollib arhivaar enne toimiku eraldamist ka sinna lisatud lahendeid ning veendub, et pärast säilitustähtaja märkimist pole olukord muutunud. Teatavasti liidetakse toimiku säilitustähtaeg karistusajale ja võib juhtuda, et näiteks teise astme kohus on karistusaega pikendanud.

Dokumentide näidisloetelu

Palju on poleemikat tekitanud uus dokumentide näidisloetelu.

Uue loetelu koostamise vajaduse tingisid mitmed muudatused kohtute töökorralduses ja struktuuris.

Nii näiteks koondati tsentraliseeritud raamatupidamine Kohtute Raamatupidamiskeskusesse - vanas loetelus on aga fikseeritud raamatupidamise funktsioon.

Kohtute kinnisvarahaldus on üle antud Riigi Kinnisvara AS-le - vanas loetelus eksisteerib majandamise funktsioon.

Kohtutäiturid tegutsevad vabakutselistena ja kohtutel puudub vajadus asjade

täitmise funktsiooni järele. Vanas loetelus fikseeritud haldusõigus-rikkumise asjad on aga asendunud väärtetasjadega.

Endisest näidisloetelust erinev on ka uue loetelu ülesehitus.

Ehkki Rahvusarhiivi soovitusel kohaselt võiks asutuse dokumentide loetelu esimeseks funktsiooniks olla juhtimine, lähtuti uue loetelu koostamisel asjaolust, et kohtute töö prioriteediks on kohtupidamine, mitte juhtimine.

Ka praktilistel kaalutlustel polnuks võimalik järgida endist loetelu, milles on kohtuasjade registreerimine sõltumata liigist koondatud ühe funktsiooni alla.

On ju kohtute infosüsteemis genereeritava numbri ees seisval funktsiooni tähisel informatsiooni kandjana oluline roll: kriminaalasju märgib tähis 1, tsiviilasju 2, haldusasju 3 ning väärtegasid 4. Nõndaviisi on see skeem ka faktiliselt alati toimunud (juba enne kohtute infosüsteemi).

Kohtute vajadustest ja spetsiifikast lähtuv näidisloetelu ülesehitus ei tekitanud probleeme selle kooskõlastamisel nii Riigiarhiivi kui ka maa-arhiiviga.

Arhiivid mõistsid meie seisukohta, et sootuks suurem kaos valitsenuks siis, kui kohtuhaldustalitus koostaks uue loetelu juhtimisprintsipi silmas pidades ning muutnuks kohtuasjade nummerdamise süsteemi harjumuspärasest erinevaks.

Kuna kohtud koostasid uue loetelu läinud aasta künnisel, otsustasime võimaldada ülemineku-perioodi. Nimelt soovitame hakata uuest

loetelust lähtuma hiljemalt Kohtuinfosüsteemi uue funktsionaalsuse - nii sisetuleva kui ka väljamineva posti registreerimise - käivitamisega.

Toimikute moodustamise, korrastamise ja säilitamise kord

“Olen kohtu leival juba viis-teist talve olnud, aga arhivaari tööd teen esimest aastat,” sõnas Harju Maakohtu Tartu mnt. kohtumaja vanemarhivaar Vilja Liik. “Mina lihtsalt tunnen kohtu spetsiifikat, aga ausalt öeldes ei kujutagi ette, kuidas asjasse mittepuutunud inimene kogu selles informatsiooni-meres kaldale ujuda suudaks.

Arhivaari töö on tunduvalt keerulisem kui kõrvalseisjale võib paista.

Jah, Rahvusarhiivil on küll

mitmeid juhiseid kodulehel üleval, need aga puudutavad eelkõige tavaasutuse arhiivi. Kohtuarhiiv on aga erinev ning siin kehtivad ka pisut erinevad reeglid.”

Tõepoolest, arhivaaridega nende muredest rääkides kõlas pahatihti kaebus, et arhiivi toodavat sageli nõuetele mittevastavaid toimikuid.

Kus pole sisuloetelu, kus on aga toimikulehed pasta-pliiatsiga nummerdatud, sageli on toimiku vahel virnade viisi köitmata dokumente. Kui aga arhivaar puudustele kellegi tähelepanu juhib, küsitakse vastu, et kus tema nõuded kirjas on.

Lohutuseks arhivaaridele olgu öeldud, et varsti on neil relv, millega küsijaid vastu tulistada. Nimelt saab kohtuhaldustalitus viimast lihvi “Kohtutoimikute moodustamise, korrastamise ja säilitamise kord”.

Täpsustuseks nii palju, et kord pole mõeldud mitte üksnes arhivaaride tarvis, vaid sellest saavad snitti võtta kõik kohtuametnikud, kel vähegi kohtutoimiku moodustamise ja säilitamisega asja peaks olema.

Arhivaari töökirjeldused

Päris uute arhivaaride jaoks aga, kes tundmatus kohas vette visatakse, koostame töökirjeldust sarnaselt JU-KU-s avaldatud teiste ametnike töökirjeldustega.

Tegemist on konkreetselt sõnastatud instruksiooniga, mis võimaldab ka täiesti võhikul minna tööle ja hakata näpuga järege ajades toimetama.

Täitearhiiv

Pisut on otsustatud muuta ka ühte lõiku arhivaaride töös täitedokumentidega. Siiani saatsid vanglad kõigi

vabanenute täitedokumentid kohtutele, arhivaarid pidid omakorda riiginõuded täituritele edastama ning eranõuded kas teisele kohtule saatma või oma arhiivi jätma.

Edaspidi hakkavad aga vanglad riiginõuetega täitedokumente ise täituritele lähetama.

Kohtutele saadetakse vaid eranõuded ning need riiginõuded, mis pole täiturite reformi käigus kohustuslikus korras ühelegi täiturile jagatud.

Seni tagastasid vanglad eranõuete puhul lahendi selle koostanud kohtule, kuid edaspidi edastatakse see süüaluse elukohast lähtuvalt kohtule, kus esialgne täite-toimik omal ajal on avatud.

Seminarid

Sellega pole aga uudised veel lõppenud. Alanud aastal tahame arhivaarid kokku kutsuda ning seminari vormis uutest dokumentidest rääkida, tahame üksteisega tuttavaks saada ning kind-

lasti omavahel kogemusi vahetada.

Lõpetuseks

Oma töö erinevatel etappidel suhtleb kohtuhaldustalitus tihedasti kohtutega, püüdmaks vältida dokumentide koostamist „kõrgelt ja kaugelt”.

Pärast üht järjekordset arvamus küsimist sain elektronposti teel kirja: „Nii palju muudatusi! Miks me ei või vanaviisi edasi töötada?”

Sellele murelikule ametnikule tahaksin vastata Tennessee Williamsi kuulsaks saanud sõnadega, et „Kui meie maailm oleks ajatu /.../, siis võiksime ehk loota, et kõik jääb alati samaks, aga aeg elab meiega ühes maailmas /.../ tahame me seda või ei.”

Ise usun aga omalt poolt, et arhivaarid on arenemisvõimeline rahvas ja uusi tuuli tervitavad nad kindlasti üksnes rõõmuga.

EV JUSTIITSMINISTEERIUMI
KOHTUHALDUSTALITUSE
INFOLEHT

EV Justiitsministeerium
Kohtute osakond
Kohtuhaldustalitus
Tõnismägi 8
10119 Tallinn

Toimetaja: Age Värv
Tel: 680 3110
Faks: 680 3101
E-post: age.varv@just.ee

Kaastööd infolehele on oodatud
e-posti adressil
age.varv@just.ee

**EESTI VABARIIGI
KOHTUD
INTERNETIS:
WWW.KOHUS.EE**

**KOHTU-
INFOSÜSTEEM
(KIS)**

**Kõigi KIS-iga seonduvate küsi-
mustega palume pöörduda**

IT-abi poole

**Telefon: 6 113 113
e-posti aadress:
it-abi@just.ee**

UUED KOHTUNIKUKANDIDAADID

18.01.2007 tegi kohtunikeksamikomisjon ettepaneku nime-
tada kohtunikukandidaatideks:

Monika Laatsit (Tallinna Halduskohus)
Tanel Saar (Tartu Maakohus)
Aarne Lõhmus (Viru Maakohus)
Urmas Tammiksaar (Harju Maakohus)

Alates 01.02.2007 on Viru Maakohtus kohtunikukandidaadina
ametis **Indrek Nummert**.

KOHTUHALDUSTALITUSE UUS TÖÖTAJA

Alates 2. jaanuarist on
kohtuhaldustalituses ana-
lüütikuna ametis **Hettel
Varik**.

Hettel tegeleb kohtute info-
süsteemi (KIS) ning
eToimiku kriminaal-
menetluse osa nõuete kir-
jeldamisega.

Hettel töötab Tõnismägi 8
kabinetis 306, tema telefon
on 680 3115 ning e-posti
aadress on

hettel.varik@just.ee.

